

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton. ~
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. ~ Egyes szám ára 60 fillér. ~

Szerkesztőség és Adóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A debreczeni református kollégium tanári és tisztviselői karának újévi üdvözlésére dr. Baltazar Dezső püspök válasza.

Tisztelt Barátaim! A szeretetnek és bizalomnak részletekről való megnyilvánulását hálásan köszönöm és a viszonzóság folytán természetesen találom; mert én is becsüllek benneteket munkáitokban és szeretlek személyetekben. Egynek, testvérnek érzem magam veletek abban a hivatásban, amelyet haza és egyház iránt kollégiumunk vállalt, századokon át eredményesen teljesített s a jövőben teljesíteni fokozott mértékű kötelessége. De egynek és testvérnek érzem magamat veletek az egyenlőség általános emberi vonatkozásában is.

Úgy magán-, mint közéletem berendezése a keresztyéni szeretet eleven dogmájának igyekezett megközelítő reálitása lenni. Épen azért a lelkeimen ütött sebek egyike sem válhat genyedéssé, hanem mindegyik egészséges élet hegesztő vérevel piros és javamra dicsekedést jelent.

Ezek a sebek magukban véve is megjutalmaznak engem; mert úgy érzem, hogy megigazulásomra az ártatlanul szenvedő Jézus életéből valósul meg bennök valami. Ti bizalmatokkal, jószágtokkal balzsamot nyújtatok, szeretettel kötöztetek s így még kívülről jövő lelki nyereséget is adtok reá.

A sebet ütők egy része nem tudta, mit cselekszik. Legyen nekik ezen a címen megbocsátva. A másik része tudta. Legyen nekik a maguk lelkének sivár, számító szeretetlensége elég büntetés. Sokkal inkább szánnivalók, mint büntetésre érdemesek. A reám gyújtott tűz mindenesetre hasznot is jelent. Nyilvánvalóan elkülönítette a megbízhatatlanság salakjától a tisztas megbízhatóság színaranyát. A vezér jövő küzdelmeinek sikeréhez ez a tapasztalás nélkülözhetetlen tényező.

Hazánk halálos ágyánál talál bennünket ez az újesztendő. Alig van remény, hogy a haldoklót az életnek meg tudjuk menteni. Amit életnek látunk, talán már pusztá képzeletnél nem is egyéb. Ahol egy népre az ellenség szabad zsákmányként megtorlás nélkül törhet reá; ahol a személy- és vagyonbiztonságnak mind erkölcsi, mind karhatalmi támasztékai hiányzanak: ott már az ország a pusztá történelmi fogalom stádiuma felé közeledik. A felelősség kérdését nem akarom fessegetni. Csak általában annyit állapítok meg, hogy ha a vallás-erkölcsi és nemzeti érzés sava nem ízetlenül volna meg, akkor nem lett volna a sorsunk ez a megtapodtatás.

Ezt a megízetlenült sőt kell megsózni a debreczeni híres kollégiumnak hagyományos szelleme ápolásával, terjesztésével. E tekintetben tehát konzervatív vallás-erkölcsi és nemzeti kulturpolitikát kell követnie. Szellemi következetességének egészséges testéről hamar le fognak száradni azok a fekélyek, melyek az általános bomlás levegőjében a vallásos dekadenciáról, egyháziatlanságról, erkölcsi gyengeségről, társadalmi eldurvulásról, nemzeti hűtlenségről és általános egyéni lezüllöttségről ragadtak reá. A nagy forradalmi átalakulás detonációjától megszedült gyöngelkek az egyensúly utáni hisztérikus kapkodás közben meg szoktak sérteni értékeket is. Szerencsére az értékek devalvációja nélkül.

A most érintett konzervativizmus mellett azonban ki kell tárnai kollégiumunknak a befogadó liberálizmus tág kapuját a szociális eszmék előtt. A társadalmi és állami új ég és új föld kifejedési pontjai ezek. Nem újak, hanem régiek, mint a rend: a kozmos, vagyis a világ és mint a világot alkotó ige: a szeretet. Rend és szeretet, mely az egyénre és közre áldásos munkában bizonyítja meg magát: ez a nemes értelemben vett szociálizmus. Nem pusztá agitáció vagy demagógikus áramlat ez, hanem társadalmi és állami életfeltétel.

Kollégiumunk öntudatlanul is a nemes értelembe vett szocializmus melegágya volt mindig. Rendet tanított a tiszta tudomány és erkölcs tisztességével. Szeretettel valósított azzal, hogy jótéteményei magasra törő lépcsői lettek a szellemiekben gazdag szegényeknek. A munka áldását pedig lerakta a magyar nemzet létének alapköveire. A szocializmustól csak a munkátlanságnak van oka félni. Mi tehát, a folytonos munka emberei és intézménye, semmi esetre se félhetünk.

A haldokló Magyarországnak az hozza a feltámadást, aki a szocializmus összebékített, munkás társadalmát vallás-erkölcsi és nemzeti tartalommal tudja áteszményíteni és állandósítani. Kollégiumunk nevelése és tanítása ezen az úton tud még dicsőbb jövőt kivívni magának, mint amilyen a múltja volt. A hasznosnak kultusza mellett egyenlő buzgósággal kell felkarolnunk a vallásnak, a nemzetinek, szépnek, eszményinek kultuszát, mert különben a tökéletesedés láncolatából szakítjuk ki és mechanizmussá alacsonyítjuk le az embert.

Adja az Isten, hogy megértvén az idők jelét, egyházunknak és hazánknak ily irányban előbb megmentő, aztán építő hasznára lehessünk.

Zwingli.

Sokan próbálkoztak már azzal, hogy Zwingliről, a nagy reformátorról hozzá méltó jellemrajzot írjanak s Bullingertől kezdve el egészen napjainkig, sikerült is egyeseknek megrajzolni a prófétalelkű reformátor hatalmas egyéniségét. A mai napon, Zwingli születésének 435, zürichi lelkipásztori állásába belépésének 400. évfordulóján nem lesz időszerűtlen pillanatnyilag végigtekinteni az ő szellemi életének fejlődésén egészen addig, amikor vezető állását ez előtt négyszázaddal elfoglalta.

A becsületes wildhausi községi bírónak fia a tiszteletreméltó szülei hajlékban már kora gyermekiségében olyan szellemi frisseségről, testi erőről és erkölcsi komolyságról tett tanúbizonyságot, amely az ő jövőbeli összhangozó fejlődésének legszebb reménységével keesegtetett. A vidám pásztorfiú tiz éves korában elhagyta szülőfaluját, hogy Svájenak akkortájt legelső iskoláiban képezze magát. Kora-érett szellemével a latinban, zenében és dialektikában különösen kitűnt és ilyenmű ismereteinek birtokában eredményesen folytatta és bővítette humanisztikus tanulmányait. Ernyedetlen szorgalmával és erős emlékező tehetségével, szakavatott vezetés mellett, sikerült neki megismerni a görög és római klasszikus szellemet, egyidejűleg pedig ítélőképessége bámulatosan kifejlődött, ízlése finomult, s ezenkívül úgy gyakorlatilag, mint elméletileg kiképezte szép hangját és zenei tehetségét is. Mint éles elméjű, fogékony lelkű

ifjú belemélyedt a filozófia tanulmányozásába s behatóan foglalkozott hazája történelmének megismerésével, mitsem gondolva arra, hogy minél előbb a gyakorlati élet terén kenyérkereső pályára lépjen.

Bizonyára, mint szerény iskolamester, vagy kedvezőbb esetben, mint Svájenak híres tudósa és humanistája, tudományos kiválóságával maradandó nevet, dicsőséget szerzett volna magának, ha Wyttenbach révén, épen a legalkalmasabb időben föl nem tárult volna előtte az evangéliom mélyeséges gazdagsága. Am ezután sem hagyta abba a tudvágyó ifjú humanista az ismeretek mezején való tervszerű és céltudatos munkálkodást, sőt addig szerzett sokoldalú tudását hazája szolgálatára, Isten dicsőségére gyarapította, tökéletesítette és értékesítette az Íge fegyverének alkalmazásával. Szünetlenül arra törekedett, hogy a szentírást, mint az isteni kinyilatkoztatás egyetlen örök forrását minél mélyebben, alaposabban, teljesebben megismerje; ezért írta le a Pál apostol leveleit görög eredetiben, hogy azokat könyv nélkül megtanulhassa. Hozzá látott a héber nyelv tanulásához is és rövid idő alatt oly nagy haladást tett ebben a tekintetben, hogy az ószövetség legnehezebb helyeit a legnagyobb könnyedséggel olvasta. El is hagyta a gyakran pontatlan és több helyen téves Vulgata olvasását s közvetlenül az isteni kijelentésnek eredeti kútfejéből merített. A bölcseségnek és ismeretnek minő gazdagságát és teljességét zárta lelkébe az Istentől ihletett Írás világánál, arról már legkorábbi művei is tanúskodnak.

Az evangéliom fényénél még az antik klasszikusok is ragyogóbban csillogtak lelki szemei előtt. Pindaros műveit a szentírás megértéséhez kitűnő segédeszköznek tekintette, mintha csak hallotta volna, hogy ez a nagy görög költő miként szól az egyedüli Istenről és az Ő mennyei lényéről. Ennek a magasröptű antik költőnek művei tiszta hullámokként áradoztak Zwinglink szelleme előtt s az igaz, a szent és a tiszta után törekvő ókori görög szellem ellenállhatatlanul hatott reá, amint erről Ceporinusnak (Wiesendanger Jakab) Pindaros kiadásához írott előszavában nyilván biznyságot is tett. Hasonló segédeszközökül használta Zwingli a többi klasszikus munkáit is és különösen a Plato, Cicero és Seneca egyes mondásait úgy tekintette, mint amelyek szintén az örök igazság forrásából erednek. Elfogulatlan igazságérzettel tanulmányozta a nagy történetírókat, főképen Thukididest, Liviust és Sallustiust, akiknek mesterművein elesítette a történelmi érzékét, míg másfelől kutató szellemével hazája történelmének megértésére igyekezett és a régi világ történelmének ismeretéből több rendbeli tanulmányos és sikerült vonatkozást és párhuzamot mutatott fel korának nemzedéke előtt.

Messze ágazó, széleskörű tanulmányainak középpontja mégis csak a biblia maradt és minden emberi tudományt még a pogány ókori bölcseséget is alkalmas biznyságnak tartotta az igazság megokolásához, hogyha azzal az isteni kijelentés teljesebb megismerését meg-

könnyíthette, elősegíthette, avagy Isten szent, örök akaratát hirdethette.

Eme rendkívüli tehetségével, rendszeres képzésével, úgyszintén logikus gondolkozásával és kritikai éles elméjével megnyerte a híres világpolgárnak és Európaszerte magasztalt tudós Erasmusnak bizalmát és becsülését, aki vele levelezett; továbbá élvezte a vitázó Hutten ragaszkodását és nagyrabecsülését. Legjellegzetesebb vonása azonban az, hogy kiváló szellemi képességeivel és ismereteivel a praktikus szervező, úgyszólván alkotó tevékenység párosult. Érezte, hogy arra van hivatva és viszont arra van szüksége annak a kornak, amelyben élt, hogy ő a nép embere legyen. Ez okból elszántan arra törekedett, hogy böleseleti, nyelvtudományi és történelmi ismereteit népének, hazájának közkinésévé tegye. Ezért nem maradhatott meg az elmélet terén, mert neki a lélek kétélű fegyverével a Krisztus vitézévé, Svájc renegátorává kellett lennie.

Így lépett fel Zwingli a nyilvános élet küzdő színterére felövedezetten, Istenben bízva s elhivatásának tudatában — mint a tettek embere.

1919 jan. 1.

E. K.

Közélet

A debreczeni határozat körül.

Midőn a debreczeni egyházközség presbiteriuma, ama határozatát, mely püspökünk eljárását helyteleníti, a kormányzata alatti egyházközségek presbiteriumainak megküldte, rejtett szándéka közszeretben és közlisztelekben álló püspökünk ellen irányult. De nem sikerült és nem is fog sikerülni az a szándékuk.

A határozat szenvedélyes gyűlölettől vezérelt szomorú eltévelyedés, amely mint alakulófélben levő romboló irányzat, minden jó lélekben mogbotránkozást keltett. Pedig Jézus a botránkozatóra sokszoros jajt kiált, midőn azt mondja: *„aki pedig mogbotránkoztat e kicsinyek közül, akik én bennem hisznek, jobb volna annak, hogy egy malomkövet kötnének a nyakára és a tengerbe vettetnék.“* *„Jaj az embernek, aki által botránkozás lesz.“*

Ha azt a határozatot megküldték az egyes egyházak presbiteriumainak, miért nem nyomatták alá a határozathozók nevét is, hogy így megtudtuk volna az illetők nevét is és azt is, hogy közöttük volt-e lelkész és kicsoda? A határozat megküldésére volt bátorság, de a felelősök nevei kiírására nem volt. Lehetetlenség, hogy a debreczeni lelkészek azonosították volna magukat a végzés kimondásával. Avagy miként Péter a veszedelem idején megtagadta szeretett Mesterét, ők is megtagadták volna-e a pásztorársukat és féltek volna bizonyosságot tenni az igazságról?

Végül tévedésben van a debreczeni egyház presbiteriuma, ha azt hiszi, hogy miként régen, úgy ma is vezető és irányító hatása van a vidéki gyülekezetekre.

Csak volt „fénylő világosság“ és „hegyen épült város“. Fájdalom, hogy fuit olim! Igazolják ezt a 15—20 év alatt történt egyházi események, de legjobban igazolja a mostani határozat, amely bizonyoságul mindenkinek megküldetett. A határozat legfőbb tanulsága az, hogy a kálvinista Róma határozata nekünk keserőséget szerzett, az igazi Rómának pedig örömet. Így haladunk Róma felé!

Érendréd, 1918 december 22.

Csutoros Albert,
református lelkész.

Katona József emlékezete.

„Elhullottak legjobbjaink a hosszú hare alatt“, pihennek esendesen. Hazaszeretettől lángoló szívök meghidegült, acél karuk megmerevedett, halhatatlan lelkök égbe szállt. Helyök üresen maradt az ősi portán, jó szülék, kedves feleség s árva gyermekek arcán könnyek peregnek alá. Patak lenne a hulló könnyekből, folyóvíz a kihullott vérből.

Tova röppent nemes lelkek, egykor hazafias érzések közt dobogó szívek, az emlékezetnek, a szeretetnek, a hálának mély érzelmeivel emlékezünk rólatok; méltókká tettétek magatokat a hazafias kegyeletnek örökzöld babérkoszorújára, méltókká arra, hogy a történelem arany betűkkel vésse lapjaira neveteket, emléketeket, dicső tetteiteket.

Magyar hazáért halt nemes lelkek! Engedjétek meg, hogy ez alkalommal egyről szóljak közületek, ki ott fekszik Gorgo di Svicsa hősök temetőjében, ki szintén igaz magyar volt; hős volt s a szíve nemes volt. Neve: Katona József, sápi lakos, egyszerű földműves ember, született 1885-ben Atyja Katona Gábor, anyja néhai Katona Ágnes. Neje Balogh Emma. Házasságok: Isten gyermekkel nem ajándékozta meg.

A veszélyben levő haza szólította, ő ment lelkesedéssel, törhetlen hazaszeretettel. Felmentést nem kért, nem igényelt, úgy gondolta, hogy ha nagy családú, idősebb emberek ott küzdenek, neki a fiatalabbnak, a gyermekekkel meg nem áldottak ott a helye a harc-téren küzdők között. Elment, fáradott, küzdött, mint annyi ezerek. Egy alkalommal aztán, mikor pár napi szabadságra itthon volt, kezembe adta nemes lelkű atyjával együtt megfogalmazott kölcsönös akaratukról szóló végrendeletét, mely több egyház szegénysorsú kicsinyeinek taníttatását s ruháztatását igyekszik előmozdítani.

A kölcsönös végrendelet egyházainkat érdeklő főbb pontjai ezek:

„Én Katona Péter, mint 61 éves ember és egyetlen fiam és örökösöm Katona József egymás között kölcsönös végrendeletet csináltunk.“

„1-ször: Én Katona József kijelentem, hogy a dancsházi határon levő földemet a dancsházi egyházra, a bárándi határon levő földemet a bárándi egyházra

hagyom, feleségem élvezze, míg Katona Józsefné nevet viseli és édes apám halála után, ha esetleg családom nem marad és esetleg nekem hazám védelmében kellene meghalni, oly feltétel alatt maradjon nevezett egyházakra, hogy annak jövedelme szegény sorsú gyermekek taníttatására és ruházatára fordíttassék.

2-szor: Én Katona Péter a sápi határon levő földemet a sápi egyházra, a nagybajomi határon levő földünket a nagybajomi egyházra és a berettyóújfalui földem a berettyóújfalui egyházra hagyom. Berettyóújfalui földem gondviselőm halála után és esetleg egyetlen fiam és örökösöm halála után nevezett földek nevezett egyházakra oly feltétellel szálljanak, hogy annak jövedelméből szegénysorsú gyermekek taníttassanak és ruháztassanak⁴. stb.

A fiú elhalt, az apa él. Éljen sokáig!

A fiút ellenség fegyvere összeroncsolta, de lelke élni fog, jó emlékezete itt marad, szép alapítványa (majdnem 100 hold földről van szó) örök időkre hirdeti nevét.

Sáp.

Mészáros Lajos,
református lelkész.

A templomba-járásról.

Mostanában sokat foglalkozunk az egyház belső életével, a vallásosság hanyatlásának okaival és a nagy megújulás szükségességével. Nem régen is olvastam egy igen megszívlelendő cikket, mely nagy általánosságban rámutat az egyházi életben mutatkozó néhány elszomorító jelenségre s azok lehető orvoslására. Igen természetes, hogy mindazon fejtegetések, melyek e témával foglalkoznak, csak egy-egy kis részét világítják meg annak a nagy területnek, melyet általában „vallásosság”-nak nevezünk. Rendszeres, összefoglaló ismertetést nyújtani az e téren mutatkozó jelenségekről, — felkutatni az előidéző okokat s megjelölni a követendő főbb irányelveket: nagy és alapos munkát igényelne, mely messze túlmagasodnék egy rövid fejtegetés kicsiny keretein.

De sok apró gyertyalángból tevődik össze a sugárzó fény; sok apró tükrödarabból a nagy, hatalmas tükrök. Az a tükrök, melyben a magyar református Sion megláthatja önmagát s megláthatja azt, hogy beteg. Egy ilyen kis tükrödarabbal kezemben, szeretnék rávilágítani a vallásosság legegyszerűbb megnyilatkozási formájára: a templomba-járásra, — hadd lássák meg benne magukat azok, kik elfelejtik ott keresni a baj tulajdonképeni okát, ahol az van, vagy nem szeretik ott keresni, ahol az rájuk nézve néha kényelmetlen.

Igen sok a panasz a hívek templombajárására vagy jobban mondva, arra, hogy nem látogatják buzgón a templomot. Különösen az intelligencia. A régi, buzgó templomlátogatók serege kihalt s ma már csak néhány megmaradt öreget lehet ott látni vasárnaponként régen megszokott helyén. Nem csoda, ha fáj az üres padok

látása, — különösen annak, akit valamikor mély áhítattal hallgatott a falu apraja-nagyja. Kétségtelenül megvan a maga oka ennek a fokozódó közönyösségnek. Kutattak is már igen sokan utána. Nem vitatom, hogy a templombajárás hanyatlására ne lett volna igen nagy hatással sok, mindnyájunk előtt ismert tényező: különösen a mai korszellem is, melynek sikerült egy négyéves világháborút is produkálni, — de hogy e szomorú jelenségnek — különösen kis közsegekben — igen sokszor maga a lelkész is az oka: az alig tagadható dolog. Nemcsak ennek, hanem más, hasonló jelenségnek is. Némelyik lelkész annyira elfoglalja magát világi vállalkozásokkal, hogy főhivatása mellékfoglalkozássá lesz; a másik — bár volna ideje bőven — meg tudja magát nyugtatni a cura pastoralis követelményeinek elmulasztásával szemben; a harmadik pedig egyszerűen ügyet sem vet a problémákra. Senki előtt sem lehet kétséges, hogy a cura pastoralis elhanyagolása hatással van úgy általában a vallásosságra, mint annak közvetlen megnyilvánulására: az istentisztelet látogatására.

Erről azonban sokan és sokat írtak. Ismétlésekbe nem akarván bocsátkozni, megkísérlem más világításba helyezni ezt a kérdést.

Úgy a cura pastoralisnak, vallásos nevelésnek, mint általában minden pedagógiának egyik legfontosabb alap-tétele a *példaadás*. Egy gyülekezet tagjait az üdvélet felé vezérelni a legfelségesebb, de egyúttal a legnehezebb feladat, melyet sikeresen megoldani a személyes bizonyágtétel nélkül nem lehet. Életet, csak élet kelthet. A hívek üdvéletének vezetésére nem lehet alkalmas az, ki nem hordja magában azt az életet, amelyre eljutatni akar. A gyülekezetnek *látnia* és *tapasztalnia* kell lelkészében ezt a magasabb életet, hogy személyes igazságában hinni tudjon. Röviden: a lelkész a gyülekezet tagjainak példaképe kell, hogy legyen. *Ez a példaadás kötelessége*. Ennek nagy fontosságát, hatását és nevelőerejét vitatni sem lehet. És ezt valljuk is mindnyájan és természetesnek is találjuk. Sőt nem csupán a lelkészre vonatkoztatjuk, hanem első sorban annak családjára is; úgyszintén mindazokra, kik egy gyülekezet kebelében vezető szerepet töltenek be. Lássuk: mennyiben felelünk meg e követelménynek mi és általunk mindazok, kiket állandóan figyelemmel tart a gyülekezet szeme?!

Kezdhetjük mindjárt magával a lelkésszel. Némely helyen maga a lelkész is ritkán jár a templomba. Elmegy, ha prédikál, — de ez nem templombajárás. Ilyen jelenséget ép úgy észlelhetünk nagy gyülekezetekben, ahol több lelkész és segédlelkész van, mint olyan kisebb gyülekezetben, ahol a lelkésznek káplánja is van. Eltekintve a kivételes, ünnepélyes alkalmaktól, miért van az, hogy ritkán lehet lelkészt látni a hallgatóság soraiban? A nagy gyülekezetek lelkésze nem valami gyakran hallgatja a kollegáját, — a kis gyülekezet lelkésze pedig a káplánját. Egészen természetes ilyen esetekben a gyülekezet bírálata és csende ítélkezése.

De a lelkész egész családjának is ki kell állania a példaadás tekintetében a gyülekezet kritikáját. (Erről beszélünk a legkevesebbet!) Sajnos, mégis úgy áll a dolog, hogy a templombajárás tekintetében a meglévőnél is szomorúbb következményei lennének annak igen sokszor, ha az egyháztalálkozó a lelkész családját tekintenek példaképüknek. Különösen kis gyülekezetekben. Az elfogadott tétel alapján megtörténhetnék az az eset, hogy igen sok egyházban, egy váratlan vasárnapon nem lenne egy nő sem a templomban, azon egyszerű oknál fogva, mert a lelkész felesége sem ment a templomba.

A család többi tagjai ellen szintén lehetne e tekintetben kifogást emelni. A fiú gyermekekről nem beszélünk, azok legtöbb esetben távol vannak a háztól; otthon inkább a lányok vannak. Midőn elismeréssel hajlok meg a paplányok többsége előtt, kiknek ép oly kedves a házi teendők végzése, mint az istentisztelet rendes látogatása, nem palástolható el az a jelenség, hogy vannak, akik az elismerés határán kívül esnek. De így van ezzel a gyülekezet is. A falusi nép azt még megérti s amint tapasztaljuk, akceptálja is, hogy sok dolga van a tiszteletes asszonynak s nem jöhet templomba. Azt azonban már nem annyira, hogyha a „papkisasszonyok“ kerülnek a templomot.

Kelemen Gyula.

(Vége következik.)

Különfélék.

A kollégium újéve. Az újesztendő első napja délelőttjén az ős Alma Mater kebeléhez tartozó tanárok és tisztviselők jókívánságaik kifejezése végett tisztelegtek dr. Baltazár Dezső püspökünk előtt, ahol is a kollégium és egyházkerület Elnöksége iránt érzett tiszteletnek, bizodalomnak és szeretetnek hű tolmácsa dr. Lencz Géza kollégiumi igazgató volt, akinek formailag és tartalmilag egyaránt gyönyörű üdvözlő beszédére mondott püspöki válasz Lapunk jelen számában olvasható.

Dr. Révész Kálmán tiszáninzeni püspök beiktatásáról részletesen értesíti olvasóit a Sárospataki Református Lapok, közölvén az elhangzott imádságokat és beszédeket. Az új püspöknek minden tekintetben kiváló és irányjelző korszerű székfoglaló beszédjéből térszűke miatt csak a következő részletet idézzük: „Egyházalkotmányunk evangéliomi és kálvini alapelveihez, történelmi fejlődésünk nyomán kialakult törvényes szervezetéhez szilárdul ragaszkodom és egyáltalában nem ömerem el, hogy azokból a forradalmi átalakulás egyszerűen tabularasat csinálhat. Vallom, hogy az egyháznak mindig reformálódni kell, de nem vagyok hajlandó egyházunk belső világában, minden ok és szükség nélkül, a külső világ rohanva száguldó alakulásainak mindenben tért engedni.

Hogy a római katolikus egyház monarchikus alkotmánya igyekszik demokratikussá átformálódni, a mai világban egészen természetes, de hogy a mi kipróbált demokratikus egyházalkotmányunknak miért kellene szükségképpen radikális vagy szociálista szakszervezetté átalakulni, azt, megvallom, nem érthetem. Adjatok meg az államnak, ami az államé, de épúgy adjatok meg Istennek is, ami az Istené. A mozdíthatatlan ország nem formálódhatik minden percben a külső tényezők akarata és példája szerint, sőt a külső világ fejleményeit is az Isten országa törvényeinek próbaköve alá kell vetni.“

Juhász Nagy Sándor választotta a debreczeni egyház presbiteriuma újból főjegyzőjévé. Ugyanaznap bizta meg őt a kormány a vallás- és közoktatásügyi minisztérium vezetésével. Ha egyéb biztosítékunk nem volna, magából abból, hogy az egyházi főjegyzőséget magas politikai állásában is vállalja, kiviláglik, milyen őszinte bizalommal méltó nekünk a Juhász Nagy Sándor miniszteriális munkásságát kísérni.

Levél, amely beszél. A debreczeni egyház három emeletes bérpalotájának egyik házmestere karácsony estéjén a hátsó udvaron való foglalatosság közben felköszönt a lakása erkélyén járkáló püspökünkhöz, akinek kérdezősködésére elmondotta, hogy a fűrészelés után hátramaradt hulladékot szedegeti össze a kosarába. Helytelenítette azok eljárását, akik a fatörmelékot ott hagyták a sárban, holott az most nemzeti vagyon. Munkája elvégeztével tiszteletteljesen köszönt a püspök úrnak, aki szívélyes beszélgetés után boldog ünneplés kívánással vett tőle búcsút. Ő-év utolsó napján aztán püspökünk a következő levelet kapta: „Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Ur! December 24-én, forgácszedés közben, megszólítással méltóztatott kitüntetni, ami a magamfajta szegény emberre nézve a legnagyobb megtiszteltetés és én e kegyes leereszkedésért jóleső kötelességemnek tartom a Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úrnak szívből jövő hálás köszönetemet tolmácsolni; a Méltóságos Uram szívélyes karácsonyi üdvözlétének viszonzásképpen pedig kegyeskedjék megengedni, hogy a Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úrnak boldog újévet kívánhassak. — Én úgy érzem, talán sohasem ért a magyar nemzet szomorúbb Szilvesztert a mainál és talán még 1526-ban is több remény lehetett nemzeti létünk feltámadására, mint ma, amikor azt kell látnunk, hogy amit az ádáz küzdelem meghagyott volna is kezeink között, a régi magyar átok nyomása alatt oly rossz sáfárai vagyunk, hogy azzal a megmaradt kevés-
sel is, nemcsak hogy nem jól élünk, de egyenesen *visszalünk*. Kétszeres okunk van tehát ma, hogy újévi üdvözlötünk ne csak szokásból eredő üres formalitás legyen, hanem szívből jövő igazi jókívánság is és ne csak kívánjuk a boldogabb jövőt, hanem akarjuk is: *dolgozzunk érte*, kiki azon a helyen, ahol van és azzal a talentummal, mely neki adatott. Vajha a kegyelem Istene meghallgatná újévi kívánságainkat és valóban egy szebb, egy boldogabb jövőt hozna édes hazánkra

és mindnyájunkra! — Fogadja Méltóságos Uram még egyszer hálás köszönetem tolmácsolását, mellyel maradtam a Méltóságos Püspök Úrnak legalázatosabb szölgája: Szücs Károly, házmester.“ Az igazi, tudatos és létjogosult magyar néplelek e spontán megnyilatkozása amily jellemző, ép olyan megszívlelendő.

A bécsi evangélikus theologiai fakultás címéből a korszellemnek megfelelőleg és a változott viszonyokhoz képest, természetesen kiküszöbölődött a „k. k.“ jelzés. A fakultás professorainak kollegiuma az újonnan alakult Németausztria államtanácsához, mint kormányzó testülethez, meleg hangú üdvözlő iratot intézett azzal a fogadalommal, hogy odaadó hűséggel fogja munkálni a németausztriai állam javát, gyarapodását és egész buzgósággal oda fog törekedni, hogy a birodalmi német protestantizmussal és a német tudományossággal szellemi szövetségben, az új hazának szellemi erővel és értékekkel kárpótolja azt, amit ez physikailag elveszített. A fakultás kifejezést adott abbéli váradalmának, hogy az állami élet átalakulásával az országban még mindig szorongatott és elnyomott protestantizmusra nézve földéül az ő összes erői teljes kifejtésének korszaka. Kiváltképpen pedig határozottan elvárja a fakultás, melynek hallgatósága a háború kezdetekor önkéntesen a zászlók alá sietett, hogy a bécsi egyetem organismusába való bekebelezése, melyet az előző kormányok évtizedek óta kilátásba helyeztek, de még mind idáig nem foganatosítottak, végre immár tényleg meg fog valósulni.

Lapunknak az egyházkerülethez való viszonya ebben az évben is olyan marad, mint volt idáig, ami azt is jelenti, hogy a Debreczeni Protestáns Lap ezután sem lesz a tiszántúli egyházkerület hivatalos lapja. Mivel azonban a nyomdai árak emelkedése és a papírhány miatt egy ívnél nagyobb terjedelmű lapot nem adhatunk s mivel a Hivatalos Értesítő — amelyet az egyházkerülettel kötött szerződésünk értelmében teszünk közzé — nem tölti meg mindig a két utolsó lapot: ez okok folytán kénytelenek vagyunk az eddigi „Hivatalos Értesítő“-t „Hivatalos értesítés“ cím alatt, még pedig nem elkülönítve, azaz nem külön is kezelhető formában, hanem egyszerűen a Lap végén közölni.

Márk Endre, aki lapunk 1918. dec. 21-i számában kijelentette, hogy a debreczeni presbiterium közismert határozatának a jogerőre emelkedés megvárása előtt végrehajtását megokolhatónak nem tartja, a végrehajtásról — főgondnok létére — a lelkészelnöktől csak utólag értesült, — a presbiterium dec. 22-én tartott ülésében főgondnoki tisztéről lemondott. A presbiterium azonban dec. 28-án egyhangúlag hozott határozattal felkérte őt tisztének megtartására s Márk Endre a kérésnek eleget tett. Mint halljuk, a kérelem okául különös nyomatékkal hangsúlyozta a presbiterium előkészítő bizottsága, hogy a *lemondás elfogadása esetén szükségessé váló főgondnok választás az egyház belbékéjének teljes felzavarását eredményezné.*

Az Országos Református Tanáregyesület igazgatósága 1918. évi december 15-én tartott ülésében elhatározta, hogy felterjesztést intéz a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez annak a hátrányos helyzetnek orvoslása tárgyában, melyben református tanintézeteink és tanáraink vannak az állami tanintézetekkel és ezek tanáraival szemben. Előzőleg jelentést kért az igazgatóság minden tanári testülettől a tanári kar kívánságait illetőleg, ezeket tárgyalta és a felterjesztés szövegének megállapításánál az elvi jelentőségüket figyelembe vette. Különbösen pedig a tanárkari jelentéseket a memorandum mellékleteként kivétel nélkül felterjesztette, bár ezek között voltak olyanok is, amelyek nem elvi jelentőségű, hanem csak adminisztrációs késedelemből származó sérelmeket tartalmaztak. Az ilyen természetű ügyek elintézését célszerű lesz az illető tanintézet igazgatóságának a minisztériumnál külön felterjesztés útján is megsürgetni. A memorandum a következő kérdéseket öleli fel: a fizetésekiegészítésnek törvénnyel való biztosítása, a nem állami és az állami tanári javadalmazás egyenlőségének tökéletes megvalósítása, a fizetési kiegészítésben részesülő tanítóképző- és tanítónőkészítő-intézet tanárokra vonatkozólag rangsor kiadása, bármily jellegű intézetben teljesített szolgálatnak nyugdíj- és fizetésekiegészítés szempontjából való beszámítása, az egyházkerületi középiskolai felügyelői állásnak az orsz. tanári nyugdíjintézet kötelékébe való felvétele, a középiskolai ének- és zenetanároknak nyugdíjigénnyel és fizetésekiegészítéssel való ellátása, a theologiai akadémiai tanárok lelkészi éveinek és a jogakadémiai tanárok nyugdíjra nem jogosító álláson előzőleg töltött éveinek a nyugdíj szempontjából való beszámítása, az iskolaszolgáknak az országos nyugdíjintézetbe való felvétele, a jogakadémiáknak fenntartási államsegéllyel való ellátása, a felekezeti tanároknak állami tanulmányi ösztöndíjban való részesítése, a felekezeti tanároknak a községi pótdától való mentesítése, a nem állami tanárok gyermekeinek állami nevelési segítségben való részesítése, a vasúti menetdíj-kedvezménynek a felekezeti tanárok családtagjaira és a nyugdíjasokra való kiterjesztése, a közoktatásügyi minisztériumban református paedagogusok alkalmazása, végül a tanári fizetésnek a változott viszonyokhoz alkalmazott rendezése. A memorandumot 1918. évi december 21-én küldöttség nyújtotta át Lovász Márton vallás- és közoktatásügyi miniszternek, Imre Sándor helyettes államtitkárnak és Kovács Istvánnak, a protestáns ügyek kormánybiztosának. Juhász Nagy Sándor államtitkár ekkor nem volt Budapesten; őt a küldöttség vezetője Debreczenben kereste fel és tolmácsolta előtte a tanáregyesület kívánságait. Garami Ernő kereskedelmi minisztertől is kihallgatást kért a küldöttség, de ő annyira el volt foglalva, hogy nem fogadhatta a küldöttséget. Mind a vallás- és közoktatásügyi miniszter, mind az államtitkárok jogosultnak ismerték el a tanáregyesület kívánságait és kilátásba helyezték teljesítésüket. Juhász Nagy Sándor

államtitkár megígérte, hogy az ügyet még január hóban munkába véteti. December 24-én a Budapesti Közlönyben megjelent a kormánynak egy rendelete, amely az állami alkalmazottak nyugdíját, özvegyeik és árvaik ellátását folyó évi január hó 1-től kezdve felemeli. Az O. R. T. E. elnöke folyó évi január hó 2-án megkereste a protestáns ügyek kormánybiztosát, hogy e rendelet hatályának az orsz. tanári nyugdíjintézet kötelekébe tartozó tanárookra való kiterjesztése tárgyában a kormánynál tegye meg a kellő lépéseket.

A debreczeni tanári kör gyűlése. A debreczeni tanári kör december 28-án d. e. 10 órakor a kollégium kis tanácstermében népes gyűlést tartott. A közgyűlés legfontosabb tárgya a kör kiváló elnökének, dr. Gulyás István református tanárnak előadása volt iskoláink reformálásáról. Az előadó tiltakozik az ellen, hogy a mai bizonytalan és vészterhes viszonyok között a közoktatás terén elhamarkodott reformokat léptessünk életbe. — A közoktatási miniszteriumban szakembereket kell alkalmazni, ami már meg is kezdődött és segíteni kell az oktató személyzet anyagi helyzetén. Vissza kell állítani a 30 éves tanári szolgálatot. Az iskolák mellé bennlakások állítandók. A vallás- és közoktatásügy szétválasztandó s az összes iskolák államosítandók. Kézügyesítő tanfolyamok vezetendők be az iskolákba. Az előadást, többek hozzászólása után, egyhangúlag helyesléssel fogadta a közgyűlés. (D. U.)

Halottaink. Nagy Károly hajdunánási orgonista kántor és főgimnáziumi énektanár életének 68. évében, december hó 23-án jobblétre szenderült. A puritán életű és nemes jellemű férfiú csaknem félszázadig állott a hajdunánási gyülekezet szolgálatában s ez idő alatt lelkiismeretes buzgóságával és egyháza iránt tanúsított törhetetlen hűségével példaképen világolt. Legyen áldott emlékezete!

A sárospataki református egyházközség presbiteriuma karácsony ünnepén körlevelet bocsátott ki, amely a bizodalom, a szeretet és a hazáért aggódó féltés hangján szól a hittestvérekhez, rámutatva a jelenlegi súlyos helyzetre s intve, buzdítva a jövő munkálására. A mély hafást kiváltó körlevél szerzője Radácsi György nyug. theol. tanár.

Nagy gond lesz a nagyobb egyházakban, amelyek különböző intézményeket tartanak fenn, a tisztviselők s más alkalmazottak javadalmának színvonalon tarthatása. Az állam olyan mértékben kénytelen — a pénz vásárló erejének hanyatlása folytán — emelni a tisztviselők s alkalmazottak fizetését, hogy ennek követése az egyházi intézményeket anyagi csődbe, — nem követése még nagyobb bajok elé viszi. De persze, épen most az ideje annak, hogy az egyház és állam szeparációját követeljük.

Pápája nincs Debreczennek, hiába kálvinista Róma, — írja hozzánk egy vidéki lelkész atyánkfia. Miért kívánt hát — kérdi ugyanő — a debreczeni presbiterium bárkitől is tévedéstől mentességet?

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

9522—1918. szám.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű esperes és tiszteletes lelkész és segédlelkész urakhoz és az egyházkerületi pénztári hivatalhoz.

Tudomás és mihez tartás végett értesítem a nagytiszteletű lelkészi kart, hogy a vallás- és közoktatásügyi magyar miniszter úr 1918. évi 5410. M. E. számú rendelet alapján 223.872—1918. sz. intézvényével egyszeri rendkívüli segély fejében mindazon lelkészeknek és segédlelkészeknek, kik 1918. év november hó 20-án tényleges szolgálatban állottak és az 1918. évi 2500. M. E. számú rendelet alapján ruházatbeszerzési segélyben részesültek, egyenként 600—600 K összeget kellően bélyegelt nyugtájuk ellenében kifizetni rendelt.

Mihez tartás végett megjegyzem, hogy ha az 1918. évi november hó 20-án tényleges szolgálatban állott lelkészeknek a tényleges alkalmazása megszűnik, mielőtt az egyszeri rendkívüli segélyt felvehették volna, a segélyt nem szabad kifizetni, kivéve azt az esetet, ha a tényleges alkalmazás a lelkésznek elhalálózása folytán szűnt meg s ha a lelkésznek ellátásra ígérennyel bíró özvegye vagy pedig olyan családtagjai maradtak hátra, akik után a lelkész az 1918. év negyedik negyedében családi pótlékot élvezett. Ebben az esetben az egyszeri rendkívüli segélyt az özvegynek, illetőleg az említett családtagnak a kezeihez kell kifizetni.

A hadbavonult s még polgári állását el nem foglalt lelkészeknek, ide értve a hadifogságban levőket is, az egyszeri rendkívüli segély kifizethető, de csak abban az esetben, ha a segély engedélyezését vagy maga a hadbavonult, vagy illetményeinek felvételére jogosított hozzátartozója tőlem kéri. A kérelem a nyugtával együtt illetékes esperesi hivatalhoz terjesztendő fel.

Felkérem az érdeelt lelkész és segédlelkész urakat, hogy az illetékes esperesi hivataluktól hozzájuk ez ügyben küldendő nyugtájukat 3 koronás okmánybélyeggel felszerelni, kellően (a jegyzet rovatokat is!) kitölteni és illetékes esperesi hivatalukhoz haladéktalanul felterjeszteni méltóztassanak.

Felkérem a nagytiszteletű esperes urakat, hogy az egyidejűleg hozzájuk eljuttatott nyugtákat egyházmegyéjük lelkészei között kiosztatni és kitölteni s azok visszaérkezése után a nyugtákon a lelkész urak szolgálatát, illetve a jogosultságot igazolni, s a nyugtákat a jegyzet rovatban található adóhivatalok szerint csoportosítva, az összegek kifizetésének elrendelhetése végett hivatalomhoz mielőbb eljuttatni méltóztassanak.

Felkérem a nagytiszteletű egyházkerületi pénztári hivatalt, hogy a hivatalomtól ez ügyben időnként küldendő nyugtákra az összegeket a nyugtázók címére és terhére elküldeni, s a kifizetett összegekről számadást készíteni s azt hivatalomhoz a bélyegelt nyugták kíséretében felterjeszteni méltóztassék.

Atyafiságos szeretettel :

Debreczen, 1918 december hó 28-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

9657—1918.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli nagytiszteletű esperes urakhoz és presbiteriumokhoz.

Mivel messze távozott tőlünk annak a reménye, hogy osztályrészünk meglegedés és boldogság legyen: az új esztendőre a megnehezült idők hordozásához, a megsúlyosbodott terhek és szenvedések türesemhez kívánunk mindnyájuknak elégséges lelki erőt. A reménység, ha messze távozik is, el nem hagy végképen és meg nem szégyenít. Lángját a hit élesztgeti, a hitnek pedig köszikéja Isten, aki sem hatalmában, sem szeretetében sem ígértében nem változik meg s az igazságot végképen elesni nem hagyja. Istenben bízva, imádkozva és dolgozva, egymásnak megbocsátva, egymást szeretve és egymás terhet hordozva küzdünk tehát a kegyelemmel és szabadulással megteljesedendő jövőöért.

Az evangélium fundamentomán megálljunk és próbát kiállott egyházalkotmányunk alapzatai se engedjük megbolygatni, mert erre az egyházalkotmányra van a feladat, hogy rajta az egységes Magyarország körvonalai valaha újra elhelyezkedjenek.

A megnehezült viszonyok: a fokozott lelki- testi nyomorúság a gyülekezetek lelki életének hathatos művelését igényelvén, mind különösen a lelkipásztoroknak, de minden egyházi és iskolai előjáróknak, választottaknak is teljes odaadással kell rajta lenni, hogy református népünk nemcsak visszavezettség a tiszta evangéliumhoz, hanem annak áldásától vett lelki hatások, a példák és jócselekedetek nyomán meg is bizonyosodjék. A lelki gondozás mélyítésének és kiterjesztésének munkáját egyházkerületünk 519—1908., 35—1913. és 30—1914. számú határozatával minden gyülekezetre nézve kötelezően megindította. Ezeknek pontos és lelkiismeretes végrehajtása biztosítja a célt. Ehez még szükséges a parochiális tanácsok megalkotása az egyházmegyéken és egyházkerületen. Betetőzése lehet majd az egyetemes parochiális tanács.

Szeretettel hívjuk tehát fel

a) a gyülekezeteket, hogy a fent idézett parochiális körüli szabályrendeleteket szigorú lelkiismeretességgel vegyék fogantatba és hajtsák végre;

b) az esperes urakat, hogy a parochiális körüli szabályrendelet végrehajtását szigorúan ellenőrizzék;

c) az egyházmegyéket, hogy alkossanak a belmisszió munkára belső hivatottsággal bíró 20—30 tagból egyházmegyei parochiális tanácsot, amelynek feladata lenne az egyházmegye belmisszió ügyeinek ellenőrzése, irányítása, vezetése olyan viszonylatban az egyházmegyei közgyűléshez, mint aminőben az egyházközségi parochiális tanács van a presbiteriummal.

d) az egyházkerületi parochiális tanácsot szintén megalkotjuk;

e) az egyetemes parochiális tanács megalkotására a konventen, valamint

f) az egész parochiális belmissziói ügy és szervezet törvényi megállapítása iránt a zsinaton kezdeményező lépést fogunk tenni.

Mind emellett is a munka sikere nem a szervezeten és a paragrafusokon, hanem azon fordul meg, hogy a kiválasztás alkalmas munkásokra esik-e? Miért is a főgond erre helyezendő. Az elvesztett háború, a rohamos átalakulás, az új eszmék hatása némely gyülekezetekben a rend bomlására vezetett. A rendet pedig a türelem és szeretet minden eszközének érvényesítése után hivatali erő hatályával is fenni kell tartani és nem engedni azt, hogy a rend megbomlásának az egyházi és iskolai belhivatalnokok existenciája dobassék oda áldozatul; de azt seia, hogy egyes belhivatalnokok es alkalmazottak magok álljanak oda a rend megbontás tüzet szítani. Miért is

1. Utasítjuk az esperes urakat, hogy minden rendtelenségről az egyházkerületi elnökségnek jelentsenek. Az elnökség intézkedni fog, hogy a belhivatalnokok javadalmának kiszolgáltatását megtagadó gyülekezet adósegélye visszatartassék s belőle közvetlenül az egyházkerületi pénztárból a belhivatalnokok elégtessenek ki.

2. A felelősség a törvény szerzőivel szemben személyenként megállapítandó, hogy az anyagi felelősség az illető vagyoni hátrányára érvényesíthető legyen.

3. A fegyelmi eljárás minden panaszlottal szemben soronkívül időszakos tanácsban intézendő el s megindításáról az egyházkerületi elnökség a célból értesítendő, hogy azonnal előterjesztést tessen a kormánynál az illető panaszlott minden: az állampénztárból járó fizetésekiegészítése, korpótléka, általában minden jutaléka folyósításának beszüntetése iránt.

4. Természetes, hogy az ilyen ügyek az egyházkerületi közgyűlésen is időszakos tanácsban lesznek el látva, ha a rendes bírósági ülés ideje messze esnék.

5. Ha a polgári hatóság az egyházi törvényben biztosított segítséget bármely esetben is megtagadná, erről az egyházkerületi elnökségnek haladéktalanul jelentés teendő.

6. A kormány figyelmét és sürgős intézkedését külön általános felterjesztésben is fogjuk kérni egyházi életünk rendjének fenntartásában hathatos segélynyújtás iránt.

Mi az örálló helyen hűséggel megállunk, nemcsak kötelességből, de buzgó szeretetből is ügyelvén a reánk bízottakra. Hűségünk azonban akármilyen nagy, erőnk fogyatékos. Pótolja tehát minden jó lélek hozzáadandó igyekezete s mindenek felett pedig Isten, akinél mindenre van erő és hatalom. Ő benne bízunk eleitől fogva; bízunk ezután is mindennemű inségünkben, háborúságunkban és próbáltatásunkban.

Debreczen, 1918 december 29.

Atyafiságos szeretettel:

Gróf Degenfeld József,
egyházkerületi főgondnok.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.